

13 יולי 2025

לכבוד

עו"ד גלי בהרב-מיארה, היועמ"ש רא"ל אייל זמיר, הרמטכ"ל

עו"ד עמית איסמן, פרקליט המדינה אלוף אבי בלוט, מפקד פיקוד מרכז

רנ"צ דניאל לוי, מפק"ל משטרת ישראל אלוף רסאן עליאן, מתפ"ש

תת ניצב אלעזר כהנא, יועמ"ש המשטרה תא"ל הישאם אברהמים, ראש המנהא"ז

ישראל כץ, שר הביטחון אלי"מ אלי לברטוב, יועמ"ש איו"ש

שלום רב,

הנדון: דרישה דחופה לקביעת מדיניות לבלימת הטיהור האתני ועקירת קהילות בגדה המערבית

אנו פונים אליכם בדחיפות בדרישה לגיבוש מדיניות ונקיטת פעולה לבלימת מגמה נמשכת לעקירה כפויה ואלימה של עשרות רבות של משפחות וקהילות פלסטיניות בשטחי C ו-B בגדה המערבית, על ידי אזרחים ישראלים הפועלים בתמיכה צבאית וממשלתית. עקירה כפויה של אוכלוסיה אזרחית בשטח כבוש, שלילת זכויותיה והענקת חסינות לגורמים אלימים כלפיה, התופסים חזקה בשטח במקום העקורים, עולות כדי ביצוע פשעים נגד האנושות ופשעי מלחמה. גורמי היעוץ ואכיפת החוק אינם יכולים לעמוד מנגד ולאמץ מדיניות פאסיבית אל מול כל אלה. עליכם לפעול לאלתר לגיבוש ויישום מדיניות לבלימת גל העקירה והגירוש.

ארגוני זכויות אדם וסוכנויות האו"ם המטפלים ומנהלים מעקב אחר אלימות מתנחלים כלפי פלסטינים באופן שוטף מזה שנים, מסמנים תופעה חריגה בחומרתה של עקירה כפויה של קהילות רועים וקהילות חקלאיות בהיקף נרחב, ו"טיהור" אזורים שלמים, בעיקר בשטחי C אך גם בשטח B, מתושביהם הפלסטינים. עשרות רבות של קהילות נותרות גם כיום תחת איום לעקירה וגירוש, כשהן חשופות לאלימות יומיומית, איומים, גדיעת מטה לחמן ולשלילת זכויותיהן.

מדובר במעשים העולים כדי פשעי מלחמה ופשעים נגד האנושות, ומנוגדים למושכלות יסוד של הדין הבינלאומי. המפקד הצבאי כריבון זמני בשטח הכבוש, המינהל האזרחי וגופים הנתמכים על ידם, כמו גם משרדי הממשלה השונים, לא זו בלבד שאינם בולמים פעילות זו, אלא מתגברים אותה ותומכים בה באופן

פעיל, כמו גם באמצעות אימוץ בדיעבד של המעשים בדרך של הכשרת מאחזים לא חוקיים, באותם שטחים ואזורים שתושביהם נמלטו מפני האלימות. תמיכה זו גוררת אחריה אחריות ישירה של המדינה לפשעים שמבצעים אזרחיה. מכאן פנייתנו הדחופה אליכם בדרישה שתפעלו לגבש וליישם מדיניות כוללת לבלית גירוש קהילות פלסטיניות בשטחי הגדה המערבית, בין באלימות ובין באמצעות יצירת תנאי חיים בלתי אפשריים עבורן, ובכלל זה:

א. להפעיל את הסמכויות המסורות בידכם בדחיפות, באופן מידי ויזום לשם הגנה על קהילות מאוימות המצויות כיום בסיכון לעקירה כפויה, ולשם הרחקה של גורמים המתנכלים להן, אשר פוגעים בביטחון, ברכושן ובמקורות מחייתן.

ב. לגבש מדיניות אקטיבית ואפקטיבית לעצירת מהלכי העקירה והגירוש בכל רחבי הגדה המערבית, תוך שימוש מתואם בכלל הסמכויות הנתונות בידי הצבא, המשטרה, המינהל האזרחי ומשרדי הממשלה השונים. בכלל זה, יש לפעול להרחקת ישראלים המלבים אלימות וטרור לאומני או משתתפים בפעולות אלימות משטח הגדה המערבית וליתן עדיפות וקדימות לפינויים של מאחזים אלימים המאיימים או מתנכלים לקהילות פלסטיניות במטרה לגרשן. במידת הצורך יש להורות על סגירת שטחי המגורים של הקהילות ואדמות מרעה או אדמות חקלאיות לכניסת ישראלים.

ג. לבטל כל צו או החלטה בעניין הכשרה או הקמת תשתיות למאחזים המתפקדים כקיני טרור לאומני ואלימות, או אשר מאיימים על הישרדותן של קהילות פלסטיניות בקרבתם, בהיותן מנוגדות לדין הישראלי והבינלאומי.

ד. לסייע לקהילות שגורשו באמצעים אלימים ואשר מבקשות לשוב לביתן, ולאפשר את חזרתן. להגן על קהילות אלה בהתאם למדיניות שתיקבע, תוך שימוש בכלל הסמכויות הנתונות בידי המפקד הצבאי, המינהל האזרחי והמשטרה.

על המדיניות לחייב את כלל הרשויות הנוגעות בדבר, ובין היתר את המפקד הצבאי, האמון על שמירת הסדר הציבורי ועל הגנת זכויות תושבי השטח הכבוש. יש לקיים מעקב שוטף אחר ביצועה והשגת מטרותיה, תוך איסוף מידע וניהול שיח עם הקהילות הנוגעות לדבר.

רקע

1. בשלוש השנים האחרונות, מאז החלה לכהן הממשלה הנוכחית, וביתר שאת מאז פרוץ מלחמת חרבות ברזל, חלה הסלמה תלולה בהקמת מאחזים, בהשתלטות פיראטית על קרקעות בשטחים הכבושים, ובאלימות ורדיפה של התושבים המוגנים בשטחים עד כדי עקירתן של משפחות וקהילות מביתן בכפייה ובאלימות, או באמצעות יצירה מכוונת ומתוכננת של תנאי חיים בלתי אפשריים, וערעור תחושת הביטחון של התושבים.

2. בין 1 בינואר 2023 ל-31 בינואר 2025 משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים ברחבי הגדה המערבית **תיעד את עקירתם הכפויה של 2,275 פלסטינים, בהם 1,117 ילדים, כתוצאה מאלימות מתנחלים והגבלות גישה לקרקע**. בשנה הנוכחית, מינואר ועד מאי, נעקרו 417 תושבים נוספים. מדובר בגירוש הגדול ביותר של פלסטינים בגדה המערבית מאז מלחמת ששת הימים. הפעם, הגירוש נעשה שלא אגב לחימה, באופן מחושב ומתוכנן מראש. בין חודש ינואר 2024 לחודש מאי 2025 תועדו 2,074 תקיפות מתנחלים שהופנו כלפי תושבים פלסטינים. הנתונים הרב שנתיים מלמדים על עלייה תלולה במספר הפצועים וההרוגים הפלסטינים כתוצאה מירי מתנחלים וחיילים החל משנת 2021, שעה שמספר הפצועים וההרוגים מקרב הישראלים נותר פחות או יותר יציב. בשנת 2024 הגיע מספר אירועי אלימות המתנחלים שהסתיימו בפגיעות בגוף או ברכוש לשיא חסר תקדים מאז החל האו"ם לתעד

נתונים אלה, כאשר 1,449 אירועים תועדו (מקור: משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים OCHA, תמונת מצב -הגדה המערבית, מיום 3.7.2025).

3. בשנים 2023-2024 לבדן תועדה הקמתם של כשמונים וחמישה מאחזים בלתי חוקיים חדשים בעומק הגדה המערבית, והספירה עודה נמשכת (מקור: דוח שלום עכשיו לשנת 2024 (21.1.2025); דוח שלום עכשיו לשנת 2023 (15.2.2024)). לשם השוואה, בעשור הקודם כולו (2011-2021) הוקמו על פי ההערכה כ-30 מאחזים ברחבי הגדה. רק במהלך סוף השבוע האחרון הוקמו מאחזים חדשים בסמוך לכפר מערג'ית, באופן שהוביל לעקירת הקהילה המונה משפחות רבות, ובסמוך לקהילות חקלאיות בברדלה, באופן שמאיים על ביטחון התושבים ופרנסתם. בואדי קלט שבנפת רמאללה משפחות החלו לעזוב את בתיהן בעקבות אלימות מתמשכת. בשבוע הקודם נעקרו שש משפחות מקהילת סמרה בצפון בקעת הירדן. התופעה והאירועים האלימים מסוקרים בתקשורת העולמית ולעיתים בתקשורת הישראלית. "נערי הגבעות", כפי שמכנים עצמם יוזמי ומפעילי העקירה הכפויה, אף מפרסמים את הדברים בריש גלי ברשתות החברתיות, בערוצים דוגמת "חדשות הגבעות" ואחרים, והדברים ידועים היטב.

4. מאחזים החולשים על מאות אלפי דונמים ומנשלים את התושבים המוגנים מזכויותיהם מוקמים חדשות לבקרים, ואלה אף עוברים הליכי נורמליזציה והסדרה חוקית בידי רשויות המדינה (ראו: השומרוני הרע - ביזת קרקעות ע"י מתנחלים באמצעות מרעה, כרם נבות ושלום עכשיו, אפריל 2025 (להלן: דוח כרם נבות ושלום עכשיו)). המתנחלים המובילים את פעולות הגירוש אינם מסתירים את מניעייהם, אינם מורחקים מהשטח הכבוש, ובמקום זאת ניתנים להם תמיכה וסיוע כלכליים ואופרטיביים. אותם אזרחים המוציאים אל הפועל חלק ניכר מפעולות הנישול והגירוש, מכריזים בריש גלי כי מטרתם העיקרית היא "טיהור השטח" מתושבים פלסטינים באזורים אסטרטגיים. "טיהור" זה מבוצע באמצעים האלימים ביותר, ומבלי לבחול באמצעים.

שטח עליו השתלטו מאחזי רועים	דונם	אחוז מסך השטח עליו השתלטו
סך הכל	786,000	100%
שטחי הרשות הפלסטינית (A, B, שמורה הסכמית)	34,365	4.4%
שטחי אש	324,000	41.2%
שטחי שיפוט של התנחלויות	101,400	12.9%
קרקעות פרטיות של פלסטינים*	281,500	35.8%
אדמות שהוכרו כ"אדמות מדינה"	121,950	15.5%
אדמות מדינה רשומות בטאבו	198,910	25.3%
אדמות שאין מידע לגבי הבעלות עליהן במפות המנהל האזרחי	134,127	17%

מקור הנתונים: דוח כרם נבות ושלום עכשיו.

5. נציבות האו"ם לזכויות אדם מדווחת בהרחבה על ההשלכות הקשות המתמשכות של אלימות המתנחלים על תושבי קהילות רועים ועל חקלאים בגדה המערבית, בעיקר בשטחי C ו-B. כאן ראו

לומר במאמר מוסגר: אין מדובר ב"חיכוך" על רקע ביטחוני. מדובר בעימותים מכוונים שבמסגרתם פולשים המתנחלים לבתייהם או למתחמי המגורים של התושבים המוגנים, או לאדמות החקלאיות והמרעה. המטרה הברורה היא דחיקתם משטחים אלה עד לגירושם הסופי. כפי שנמצא בדוח הנציבות אשר פורסם לאחרונה, המדיניות הממשלתית, ובתוך כך אפליה שיטתית של האוכלוסיה המוגנת ונישולה ממשאבי קרקע, הכפפתה למגבלות תנועה והפקרתה לאלימות – כולם תורמים תרומה ממשית למהלך הטיהור האתני (ראו דוח נציבות זכויות האדם של האו"ם OHCHR מיום 18.3.2025).

6. שיטת הפעולה כרוכה בשורה של אמצעים משולבים זה בזה: בנייה לא חוקית של מאחזים ושלוחות שבהם בנייני מגורים, הצבת גדרות וחסיונות בסמוך למתחמי מגורים של קהילות פלסטיניות ובשטחי המרעה שלהן לצד סגירת שטחים למטרות צבאיות, הכרזה על אדמות מדינה, וכן הצבת שערים והגבלות תנועה אחרות שקובע הצבא. אמצעים אלה משמשים בכולם משולב כדי לכלוא קהילות בשטח תחום מצטמצם והולך, ולמנוע מהן גישה למים ולמשאבים חיוניים אחרים, לאדמות מרעה וחקלאות, לרבות גישה אדמות בבעלות פלסטינית פרטית. גניבות חוזרות של צאן, בקר וציד, חבלה במיכלי מים, הצתות ופגיעה ברכוש, הטרדה והטלת טרור שיטתית לצד אירועי אלימות חמורים המסתיימים בפציעות, ולעיתים בנפגעים בנפש (להרחבה ופירוט ראו: קהילות עקורות, אנשים נשכחים – העברה בכפייה של פלסטינים בגדה המערבית על ידי ישראל, יש דין ורופאים לזכויות אדם, מרץ 2025; עמירה הס, ישראלים חמושים בגדה לא מספקתם בגירוש רועי צאן וגונבים את הכבשים שלהם, הארץ (21.4.2024)). ברבים מהמקרים מוקם מאחז עשרות עד מאות מטרים בודדים ממגורי התושבים. במקרים אחרים ניתנת הוראת גירוש מפורשת או משתמעת על ידי מתנחלים או אנשי ביטחון, לצד איום כי יבולע לתושבים אם לא יעזבו, באופן שאינו מותיר לקהילות כל ברירה אלא לעקור ממקום מגוריהן. אירועים ממין זה התרחשו ודווחו באמצעי התקשורת רק בימים האחרונים בבקעת הירדן, בדרום הר חברון, בנפת ירושלים ובאזורים נוספים.

7. אם כן, שיטת הפעולה היא ערעור יסודי ומתמשך של ביטחון התושבים, הגבלתם, בידודם וגדיעת מקורות המחיה שלהם לצד הפעלת אלימות והטלת טרור. גירוש כפוי כהלכתו.

8. למכתב זה מצורפת רשימה חלקית של הקהילות שנעקרו החל מקיץ 2022 ועד הימים האחרונים, ופירוט תמצית מסכת האלימות שהובילה לעקירתן. הנתונים לקוחים משורה של פרסומים ודוחות עצמאיים (כרם נבות: הגירוש על המפה - קהילות הרועים שגורשו בגדה המערבית בשנים 2022-2024 (להלן: נתוני כרם נבות); בצלם: רשימה מתעדכנת: פינוי בכפייה של קהילות ומשפחות מבודדות משטח C בחסות הלחימה (נכון ל-31.5.2025) (להלן: נתוני בצלם); אורן זין, פרויקט מיפוי: עשרות קהילות רועים גורשו במהלך המלחמה (7.11.2024); עדכוני משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים בדבר המצב ההומניטרי בשטחי הגדה המערבית הכבושים). בשבועות האחרונים חזינו בשורה של אירועי גירוש ועקירה כפויה נוספים של קהילות פלסטיניות ותיקות וגדולות, בהמשך למהלך הנמשך בשנתיים האחרונות. כפי שניתן להבין מהמיפוי החלקי המצורף לפנייה זו, אזורים שלמים בשטחי הגדה המערבית שאותם מגדירה תנועת ההתנחלות כ"אסטרטגיים" "מטוהרים" מקהילות פלסטיניות.

רשימה חלקית של קהילות ידועות אשר נעקרו בכפייה מצ"ב ומסומנת א'.

הפרות חמורות ושיטתיות של הדין הבינלאומי ואחריות המדינה לביצוען

9. הראיות המצטברות לעקירה הכפויה השיטתית של עשרות קהילות מבססת חשדות מוצקים להפרות חמורות של הדין הבינלאומי, לביצוע פשעים נגד האנושות ופשעי מלחמה, בין היתר על פי סעיף 7(4) לחוקת רומא, האוסר על גירוש או העברה בכפייה של אוכלוסייה אזרחית, ועל פי סעיף 7(8) לחוקת רומא, האוסר על רדיפה באמצעות שלילת זכויותיהם של חברי קבוצה אתנית, לאומית או דתית על יסוד השתייכותם. מדובר בביצוע פשעי מלחמה כהגדרתם בסעיף 2(8) לחוקת רומא, באמצעות הפרה שיטתית חמורה ונרחבת של הוראות אמנת ג'נבה הרביעית ושל הדין הבינלאומי המינהגי. בכלל זה מופר האיסור על גירוש ועקירה כפויה של מוגנים, והאיסור על יישוב תושבי המדינה הכובשת בשטח הכבוש (סעיפים 2(8)(a) ו- 7(2)(b) לחוקת רומא).

10. סעיף 49 לאמנת ג'נבה הרביעית קובע כי "העברת-כפייה של מוגנים, יחידים או המונים, וכן גירושם של מוגנים, משטח נכבש לשטחה של המעצמה הכובשת או לשטחה של כל ארץ אחרת – בין שטח נכבש ובין שטח בלתי נכבש אסורים, ויהי המניע מה שיהיה." בכלל זה, על המעצמה הכובשת להעביר חלק מתושביה לשטח הכבוש (ראו גם סעיף 85(4)(א) לפרוטוקול הנלווה לאמנות ג'נבה). פרשנות הצלב האדום קובעת, כי מטרת מנסחי האמנה וכוונתם הייתה לשמירה על סטטוס קוו ואיזון דמוגרפי בתוך שטח זה (Commentary on Geneva Convention IV of 1949 Relative of Civillian Persons in Times of War, p. 283 (Jean Pictet ed.) 1958). סעיף 27 לאמנת ג'נבה מחייב את המפקד הצבאי לכבד את זכויות התושבים המוגנים, לרבות זכותם לכבוד, ומחייב להתייחס אליהם בצורה אנושית ולהגן עליהם מפני כל סוג של אלימות או איום באלימות (ראו גם סעיף 51(2) לפרוטוקול הנלווה לאמנות ג'נבה).

11. תקנה 43 לתקנות האג, הנחשבת לכלל היסודי המנחה את פעילות הכוח הכובש ואת היחסים בין שלטון הכיבוש לתושבים המוגנים, מסמן את טובתה של האוכלוסייה המקומית כשיקול הראשון במעלה שעל השלטון הצבאי לראות לנגד עיניו. תקנה 55 לתקנות האג קובעת כי המדינה הכובשת מתפקדת כנאמן על רכוש ומקרקעין ציבוריים בשטח הכבוש, הנמצאים בידיה כפיקדון ובאופן זמני בלבד. בהתאם לעיקרון זה, כל שינוי ארוך טווח הנערך בשטח הכבוש אמור לכוון לטובתה של האוכלוסייה המוגנת. תקנה 46 לתקנות האג מעגנת את חובת שלטון הכיבוש להגן על הזכויות והאינטרסים של התושבים המוגנים, ובכלל זה חייהם, כבודם ורכושם.

12. בית המשפט העליון הדגיש כי החובה להגן על התושבים ולהבטיח את זכויותיהם היא חובה פוזיטיבית, וכי על המפקד הצבאי לפעול באופן אקטיבי כדי לממשה (בג"ץ 4764/04 **רופאים לזכויות אדם נ' מפקד כוחות צה"ל בעזה**, פ"ד נח(5) 385 (2004)). כן נקבע, כי "מפקד האזור מופקד לא רק על שמירת הסדר והביטחון של התושבים אלא גם על הגנת זכויותיהם, ובייחוד על זכויות האדם החוקתיות הנתונות להם. הדאגה לזכויות אדם עומדת במרכז השיקולים ההומניטריים שחובה על המפקד לשקול" (בג"ץ 10356/02 **הס נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית**, פ"ד נח(3) 443, 455-456 (2004)).

13. מדיניות ההתנחלות והקמת מקודמת על ידי רשויות המדינה מזה עשרות שנים, ועולה כדי פשע מלחמה כשלעצמה. לצדה, המפקד הצבאי, רשויות המינהל האזרחי ומשרדי הממשלה וגורמים ממשלתיים וממלכתיים נוספים נמנעים מלהגן על הקהילות המותקפות ולמנוע את גירושן. אותם גורמים מאמצים ומנסכים את המאחזים האלימים המוקמים על האדמות ש"טוהרו" מיושביהן. אימוץ בדיעבד זה של המאחזים ועשיית יד אחת עם הגירוש הנרחב יוצרים למדינה אחריות לפעולות אזרחיה, העולות גם הן כדי ביצוע פשעי מלחמה. נעמוד על הדברים בפירוט:

מחדל הרשויות להגן על הנפגעים מפשעי המלחמה

14. למדינת ישראל אחריות ולפשעים המבוצעים גם בידי שחקנים לא-מדינתיים באופן ישיר — עקב כישלונה של המדינה לנקוט אמצעי אמצעים להגנה על הנפגעים. חובת המפקד הצבאי ויתר הרשויות הפועלות בממשק עמו למצות את סמכויותיהם למטרה זו מעוגנת בהרחבה בדיני הכיבוש כפי שנסקר לעיל.
15. החלטות של וועדות האו"ם וכן פסיקת טריבונלים בינלאומיים ובתי דין לזכויות אדם ברחבי העולם הכירה, כי בנסיבות של שלילת הגנת המדינה מאוכלוסייה מסויימת, ושלילה חוקית או דה-פקטו של זכויותיה לחיים לביטחון וכן זכותה לקניין, המדינה נושאת באחריות לפשעים המבוצעים כלפיה, גם ככל שהפשע עצמו בוצע על ידי אזרחים או גורמים בלתי מידתיים (L.K. v. Neth U.N. Comm. on) ; the Elimination of Racial Discrimination, UN Doc CERD./C/42/D/4/1991 (Mar. 16, 1993) Delgado Paéz v. Colombia, Communication No. 195/1985, U. N. Doc. International Covenant on Civil and Political Rights: ; CCPR/C/39/D/195/1985 (1990) Concluding Observations of the Human Rights Committee: Algeria, U.N. Doc., (CCPR/C/79/Add.95, U.N. Human Rights Committee (1998).
16. כך קבע הטריבונל הבינ"ל ליוגוסלביה לשעבר, בנוגע לעינויים (כפשע מלחמה), כי "בהתאם למשפט ההומניטרי הבינ"ל כפי שהוא כיום, בנוסף לאחריות פלילית אינדיבידואלית, מדינה עשויה לשאת באחריות כתוצאה מכך שאנשי רשות מטעמה מענים או אינם מונעים עינויים או מענישים מענים." (Prosecutor v. Furundzija, Case No. IT-95-17/1-T, ICTY Trial Chamber, Judgement of 10) (December 1998, para. 42). גישה דומה נוקטים בתי-המשפט לזכויות האדם. לדוגמה, בעניין ולאסקוס-רודריגז קבע בית-המשפט האינטר-אמריקני לזכויות האדם: "על המדינה מוטלת חובה משפטית לנקוט בצעדים סבירים למנוע הפרות זכויות אדם ולהשתמש באמצעים העומדים לרשותה בכדי לבצע חקירה יסודית של של הפרות המתרחשות תחת סמכותה השיפוטית, לאתר את האחראים, להטיל את העונשים המתבקשים ולהבטיח כי הקורבנות יפוצו כראוי." (Velásquez Rodríguez v.) Honduras, Preliminary Objections, Inter-Am. Ct. H.R. (ser. C) No. 4, Judgment of 26 June 1987, para. 174.
17. החובה להגן על החיים ועל הגוף – להגנה על בני אדם מפני אלימות כלפיהם, ובפרט מפני אלימות ממניעים גזעניים ולאומניים, מעוגנת בדיני הכיבוש המחייבים את המפקד הצבאי ואת כלל הרשויות הישראליות שהוסמכו על ידו לפעול בשטחי הגדה הזכות מעוגנת בהרחבה בדיני זכויות האדם; האמנה הבין-לאומית לזכויות אזרחיות ומדיניות (ICCPR), סעיף 6 פסקה 1, וסעיף 7. האמנה בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות מחייבת מדינות להגן על הזכות לחיים בחוק; למנוע ולהעניש פשעים נגד החיים; לאסור כל הסתה לשנאה לאומית, גזעית או דתית, המהווה הסתה לאפליה, עוינות או אלימות (סעיף 20 לאמנה).
18. הזכות החוקתית להגנה מעוגנת אף בדין הישראלי הפנימי ככזו המוקנית לבני אדם באשר הם (סעיפים 2; 4 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו). זכות זו, מעצם טיבה, דורשת פעולה אקטיבית ואפקטיבית מצד הרשויות (ראו למשל, בג"ץ 8397/06 ווסר נ' שר הביטחון, פ"ד סב(2) 198 (2007); (ע"א 9185/03 טנבוים

נ' הוצאות עיתון הארץ בע"מ, פ"ד נח(1) 359, 366 (2003)), וכזו אין בענייננו : מאות בני אדם נמלטים מביתם משום שלא מוקנית להם כל הגנה.

19. מועצת הביטחון של האו"ם אישרה באופן מפורש את אחריותה של ישראל למנוע מעשי אלימות של מתנחלים. במסגרת החלטת מועצת הביטחון 2334, מיום בדצמבר 2016, הקוראת ל"נקיטת צעדים מידיים למניעת כל מעשי האלימות כלפי אזרחים ... וכן כל מעשי התגרות והרס" (סעיף 6 להחלטה).

20. ההימנעות השיטתית של ישראל למנוע לאתר או להעמיד לדין מבצעי ישראלים המבצעים נגד תושבים פלסטינים בגדה המערבית הוכרו כמחדלים שסותרים את חובותיה של ישראל לפי המשפט הבין-לאומי על ידי בית הדין הבין-לאומי לצדק. בחוות הדעת המייעצת האחרונה שלו בנוגע להשלכות המשפטיות של הכיבוש הממושך של ישראל, בחן בית הדין הבין-לאומי לצדק, בין היתר, את ההשלכות של אחריות המדינה על מעשי אלימות פרטיים מצד מתנחלים. בית הדין בחן ראיות ממקורות שונים של האו"ם, שתיעדו דפוס של אלימות מצד מתנחלים כלפי פלסטינים, אשר נענתה בהימנעות מצד כוחות הביטחון הישראליים לעצור ולמנוע תקיפות כאלה, לעצור או להעניש את התוקפים – ובכך הפרו את הזכות לחיים ואת חובתה של כוח כובש להגן על האוכלוסייה הנתונה תחת כיבוש מפני כל איום או מעשי אלימות. ראו Legal Consequences Arising from the Policies and Practices of Israel, Advisory Opinion, 2024 I.C.J. (פסקה 149).

21. בחוות הדעת קבע בית הדין כי "הימנעותה של ישראל למנוע או להעניש ביעילות (אלימות מצד מתנחלים כלפי פלסטינים) ושימוש מופרז בכוח נגד פלסטינים (בתגובה לאלימות מתנחלים נגדם) תורמים ליצירה ולשימור של סביבה כופה כלפי פלסטינים (שם, פסקה 154). בסופו של דבר קבע בית הדין: "...כישלונה השיטתי של ישראל למנוע או להעניש תקיפות של מתנחלים כלפי חיי פלסטינים או שלמות גופם, כמו גם השימוש המופרז בכוח נגד פלסטינים, אינם עולים בקנה אחד עם החובות לפי המשפט הבין-לאומי לזכויות אדם ועם חובותיה ככוח כובש." (שם).

22. ראו גם את הצהרת התובע של בית הדין הפלילי הבין-לאומי (ICC), קארים חאן, על המצב במדינת פלסטין ובישראל (6 בדצמבר 2023): "שום מתנחל ישראלי חמוש באידיאולוגיה וברובה לא יכול לחשוב שמותר לו להכריז עונת ציד על פלסטינים. לישראל יש אחריות יסודית ככוח כובש... לחקור את הפשעים הללו, להעמיד לדין את מבצעייהם, למנוע את הישנותם, ולהבטיח צדק".

23. בהקשר לעקירה וטיהור אתני של אזורים שלמים בשטח הגדה המערבית, המנעות המפקד הצבאי, המשטרה ושאר גופי הביטחון והתביעה ממתן הגנה לנפגעי הפשעים הוא מחדל מובהק ומתמשך, שבלעדיו מפעל העקירה והגירוש לא יכול היה לשעוט קדימה כפי שמתרחש כיום.

24. לצבא אין מדיניות ושיטת פעולה סדורה ויזומה בעניין הגנתן של קהילות מוטרויות ומאוימות וכאלה הסובלות מאלימות, ולמניעת עקירתן. התעלמות זו ממצואות הדברים הברורה והבוטה ומתופעה נרחבת של עקירה וגירוש העולים כדי פשעי מלחמה היא בגדר כפירה בחובותיו, ומעילה בתפקידו ובסמכויות הנתונות בידיו, בגדר חוסר סבירות קיצוני. אופי המענה לפניות ולעתירות המוגשות בעניינן של קהילות שנעקרו ובמקרים בהם ננקטים מהלכים לעקירתן של קהילות נוספות, מלמדות על מדיניות שלפיה כוחות הצבא מגיבים לאירועי עימות נקודתיים, וזאת בפרט כאשר הם סבורים כי לאזרחי ישראל נשקפת סכנה במסגרתם. הצבא אוכף את מגבלות התנועה הרבות מספור המוטלות על

הפלסטינים, ובכלל זה קובע בצווים ובנהלים איסור על הגעת תושבים מוגנים לשטחי אש, שטחים סגורים, שטחים תחת צו תפיסה, ועוד – אך אינו מונע, ודאי לא באופן מערכתי וגורף, ממתנחלים חמושים או שאינם חמושים להתקרב ולהגיע אל הפלסטינים בבתייהם בשטחי חקלאות ובשטחי מרעה. המדיניות הנוהגת מתאפיינת בפאסיביות, בהתייצבות או נוכחות במקום אירוע אלימות נקודתי – בחלק מהמקרים, והתעלמות מטענות בדבר שיטתיות ההטרדה, האלימות והדחיקה (ראו תשובות המדינה לבג"ץ 52750-03-25 בעניין הקהילה המאווימת ראס אל עין, לבג"ץ 36119-11-24 העוסק בקהילות חשופות לאלימות וגירוש בדרום הר חברון; לבג"ץ 59740-05-25 בעניין גירוש קהילת מעיר אל-דיר; לבג"ץ 8117/23 בעניין הקהילה המגורשת בח'ירבת זנוטא)

העתק פניות ומענה הצבא והמשטרה (ככל שהתקבל) בעניין קהילות שנעקרו או שהיו בסיכון קרוב לעקירה כתוצאה ישירה של אלימות מתנחלים: ברוקין, סמרה, עין אל חילוה, חמרה, ראס אל עין, בחמאם אל מליח' מצ"ב ומסומן ב'.

25. בתי המשפט העירו לצבא ולגורמי האכיפה על אזלת ידם בתחום האכיפה, העמדה לדין והגנה על קהילות, ומצא ליתן צווי ביניים וצווים מוחלטים במספר מקרים שעניינם הגנה על קהילות (ראו למשל בג"ץ 36119-11-24 העוסק בקהילות חשופות לאלימות וגירוש בדרום הר חברון; בג"ץ 2370/24 בעניין קהילת ואדי סיק; בג"ץ 8117/23). במקרים אחרים, בית המשפט ציין כי החובה להגן על התושבים המאווימים באלימות ועומדים בפני סכנת עקירה היא מושכל יסוד שאינה דורשת מתן סעד נקודתי. ויודגש, שאלות אלה עלו במקרים נקודתיים שהובאו בפני בית המשפט העליון, אך מדובר בשאלה עקרונית שבמדיניות ולא ניתן להותירה להתברר אגב דיון פרטני בעתירות פרטניות תוך שההפקרות וההפקרה נמשכים בכל הזירות כולן.

26. מדיניות המפקד הצבאי המשתקפת כאמור במענה מטעמו לפניות ולעתירות, מסתכמת בהצהרה כי המפקד מודע לחובותיו, מקיים אותן לפי שיקול דעתו וסדר העדיפויות – ללא נימוק מהותי לחוסר המעש בעניין גירוש הקהילות. בהתייחסות לאירועים מושא הפניות, המפקד הצבאי מציין מכנית האם מוכרים ליומן היחידה, האם כוחות התייצבו בשטח, על אף שהתייצבות בשטח אין משמעה פעולה אפקטיבית וחסרת פניות נגד מעשי האלימות. ברוב המוחלט של המקרים, אין במענה כל התייחסות לאספקטים של הטרדה או רדיפה, לגזילת מקורות המחיה או להגבלת חופש התנועה של הקהילות על ידי אזרחי ישראל במטרה לדחוק את הקהילות ממקום מושבן – על אף שטענות אלה מובאות בפניו שוב ושוב.

27. תפיסה כוללת של תמונת האיומים או כל מדיניות שנועדה להתמודד עמה בבירור אינם בנמצא. אמנם, מפעם לפעם עולה גרסה לפיה המפקד הצבאי פועל כדי להקים יחידת מג"ב ייעודית שכל תפקידה יהיה התמודדות עם אלימות המתנחלים, וכי אף ניתן יהיה ליצור קשר עם יחידה זו במקרים המצדיקים זאת. עם זאת, מאות תושבים פלסטינים הנפגעים מן האלימות יעידו כי אין לטענה זו כל ביסוס בשטח עד כה.

28. כעולה מהתכתובות המצורפות, גם כאשר נעשית פנייה דחופה למפקד הצבאי בתום לב, בבקשה שיידרש לאירועים העולים מהשטח, תוך הצבעה על עשרות אירועי הטרדה ואלימות, לא ננקטת מצדו כל פעולה למניעת המשך ההתנכלות והפקרת ביטחונם של הנפגעים – ככל שמדובר בפלסטינים. כך היה בעניינה של קהילת עין אל חילוה: פנייה בהולה לצבא ולמשטרה הציגה פירוט ומעקב אחר עשרות אירועים

מתועדים, מסכת סדרתית של התנכלות, איום והטרדה על ידי תושבי שמונה מאחזים שהוקמו סביבה ומקיפים אותה כיום, עד כדי חשש לעקירת הקהילה כולה, לא נענתה בכל פעולה מצד מי מהרשויות. המענה כלל את הטענות הרגילות שהוזכרו לעיל בנוסח "העתק הדבק", וציון האם האירועים מוכרים לחטיבה או לא, אם התייצבו במקום חיילים או לא. כחודש לאחר שליחת הפנייה – דבר לא נעשה למיגור המאחזים הבלתי חוקיים והאלימים, אך קהילת עין אל חילוה עצמה זכתה לקבל צווי הריסה לכל מאהלי המגורים שבה, על אף שמדובר במבנים יבילים הנמצאים על אדמה בבעלות פרטית מזה עשרות שנים. מדובר במחדל להגן ובשיתוף פעולה מלא של הצבא עם מגמת הדחיקה והגירוש.

29. בפועל, דיווחים על אלימות מתנחלים מסתיימים לכל היותר בהתייצבות כוח צבאי במקום, לעיתים לאחר סיום האירוע. אין מדיניות לתיעוד שיטתי של המקרים ולבחינת נקיטת צעדים למניעת הישנותם. אין מדיניות סדורה להרחקת גורמים אלימים מן הגדה, אין מדיניות סדורה לפירוק מאחזים שהוקמו במכוון לצד בתי תושבים מוגנים, שאינם אלא אמצעי התנכלות והטלת טרור על הקהילות הוותיקות. המפקד הצבאי אינו מקיים קשר בלתי אמצעי עם הקהילות בשטחי C, אינו מקיים מעקב אחר מצבן ואינו פועל להסרת הגורמים המכוונים להביא לעקירה כפויה של תושבים פלסטינים מוגנים בידי אזרחים ישראלים.

30. לא זו בלבד שאין למפקד הצבאי ולמינהל האזרחי מדיניות לנקוט פעולה יזומה להגנה על הקהילות ואורחות חייהן, גופים אלה מתעלמים ביוזעין ממצבן של קהילות מאוימות ומניחים לכנופיות האלימות לעשות בהן כרצונם. למפקד הצבאי אין תכנית פעולה ואין מדיניות בנושא, כאילו בעיה זו מעולם לא התקיימה, על אף שהנתונים והעובדות ברורים כשמש.

31. ועוד - המפקד הצבאי שב וטוען כי הגנה על פלסטינים מפני התנכלות להם, לרבות בנסיבות מובהקות של רדיפה למטרת עקירה וגירוש, היא מדעיקרא תפקידה של משטרת ישראל. כעולה מן המענה אשר ניתן לפניית המצורפות, הצבא מוציא עצמו ידי חובה בשולחו את התושבים המוגנים "למצות הליכים" באפיק הפלילי – כלומר להגיש תלונות מגובות בראיות בגין כל מקרה ומקרה ולהגיש ערר בכל מקרה שבו תיק נסגר.

32. ראשית, המשטרה אינה הגוף המוסמך לתכלל ולהעניק מענה לכל ההיבטים של בטחון והגנה על זכויות התושבים הפלסטינים ויכולתם להמשיך להתקיים לנוכח ריבוי מאחזים וחוות עוינים בסביבתם. הסמכות להשלטת חוק וסדר בשטח הכבוש, להגנה על התושבים – גופם, חייהם וקניינם – הם בסמכותו של המפקד הצבאי. האפשרות להאציל מקצת הסמכויות או להסתייע בגופים נוספים, אינה מוציאה את המפקד ידי חובתו, בפרט כאשר ידוע כי אין בכך תועלת, וכי למשטרה ולצבא בין כה וכה סמכויות שונות בתכלית בכל הנוגע להשלטת סדר, ולשמירה על חיי אדם בשטח הנתון בשליטה צבאית כוללת. משטרת אמונה על חקירה והעמדה לדין של אזרחים ישראלים, גם בשטחי הגדה. המשטרה אינה יכולה ואינה מוסמכת לכונן מדיניות שתעלה בקנה אחד עם המשפט הבינלאומי ולאכוף כללים ונורמות שיבטיחו את הישרדותם של התושבים הפלסטינים המוגנים במרחב.

33. סמכות המשטרה מתמצית ביכולת לחקור ולהעמיד לדין במבט צופה פני עבר, אירועים פליליים שתועדו ושיש די ראיות קבילות בעניינם למטרה זו. היא אינה יכולה לאבטח את הגישה אל הקהילות והכפרים הפלסטינים, אינה מוסמכת לפנות מאחזים או לפרקם בסמוך לאחר שהוקמו, אינה מוסמכת להסיר חסימות דרכים ולהבטיח גישה אל אדמות המרעה והאדמות החקלאיות. המשטרה אינה יכולה לסגור

שטחים בסביבתן של קהילות מאוימות וכפרים הסובלים ממעשי נקמה וטרור לאומני לתנועת ישראלים, המפקד הצבאי הוא שמוסמך ומחויב לעשות כן.

34. שנית, נבהיר כי אמצעי הדחיקה והאלימות המשולבים – אינם תמיד מתאפיינים כאירועים פליליים מובהקים. התנכלות המתנחלים מתבטאת לעיתים באלימות – אך לעיתים באמצעים אחרים ומתוחכמים יותר, דוגמת איום מפורש או סמוי באמצעות נוכחות בקרבת הקהילות; מאבק ודחיקה הדרגתית משטחים פתוחים ושטחי מרעה ועוד.

35. כמתואר בראשית פנייתנו, עקירת הקהילות כרוכה ברבים מהמקרים בשלילת חירויות ורמיסת זכויות התושבים ביותר מהיבט אחד: בהגבלת חופש התנועה של התושבים או בהקמת מאחזים אלימים בקרבתן. המדינה אינה מסכלת ומונעת פעולות בלתי חוקיות אלה. בעניינים הנוגעים לבנייה לא חוקית, לשימוש מפריע בקרקע, להשתלטות לא חוקית על אתרי טבע ומשאבים, ובכלל זה להקמה של גדרות, מחסומי דרכים ומחסומי עפר וכיו"ב על ידי מתנחלים או מטעמים מפנה המפקד הצבאי למינהל האזרחי, ומתנער לחלוטין מאחריותו הכוללת לפעולות המינהל. ואמנם, סמכות האכיפה מסורה כיום למינהל התכנון וליחידת הפיקוח, הכפופים לסגן ראש המינהל האזרחי לעניינים אזרחיים (בהתאם לצו בדבר הקמת מינהל אזרחי (תיקון מס' 33) (יהודה והשומרון) (מס' 2195), תשפ"ד-2024 – שאינו גורם צבאי, אך גם הוא כפוף מכורח תפקידו לכללי ואיסורי הדין הבינלאומי ולכללי המינהל התקין.

36. שלישית, לנוכח היקף האירועים, גלגול האחריות לפתחם של נפגעי העבירה אינו סביר בעליל. קהילות המותקפות, מוטרדות או סובלות מאיומים עשרות פעמים בשבוע ומאות פעמים בחודש, ואשר זכויותיהן הבסיסיות מופרות, אמורות ככל הנראה להעתיק את מקום מגוריהן לתחנת המשטרה בבנימין. המפקד הצבאי אף מתעלם משורה של חסמים והכבדות העומדים בפני התושבים המוגנים הבאים במגע עם משטרת ישראל, ובכלל זה הקושי להגיע לתחנות והפרוצדורה המשפילה במסגרתה מתאפשר לפלסטינים להיכנס לתחומן (לעיתים לאחר המתנה ממושכת) וממחסומי תקשורת, שייכות, תרבות ושפה.

פניית האגודה לזכויות האזרח בעניין חסמים בהגשת תלונות ע"י תושבים פלסטינים מצ"ב ומסומנת ג'.

37. למען הסר ספק, נדגיש כי גם הכלים המסורים לידי המשטרה אינם קרובים למיצוי, בכל הנוגע לאכיפת דין על אזרחים ישראלים התוקפים ומטרידים תושבים מוגנים, פוגעים ברכושם וכדומה וכי קיימת חשיבות עליונה לכך שהמשטרה תפעיל את סמכויותיה ללא אפליה ובהתאם לדין. בדו"ח ועדת שמגר שנכתב לאחר הטבח במערת המכפלה ב-1994, המליצה הוועדה בין השאר על נהלי תיאום בין המשטרה והפרקליטות "שיבטיחו מעקב ופיקוח על הטיפול בתיקים, לרבות פיקוח על כל החלטה בדבר סגירת תיק". המלצה זו רוקנה למעשה מתוכן. לא יכולה להיות מחלוקת על כך שמשטרת ישראל אינה פועלת באופן יעיל לאכיפה בהקשר של עבירות המבוצעות על ידי אזרחי ישראל כלפי פלסטינים (ראו: אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית [אלימות מתנחלים] יש דין (16.1.2025)). בחלק הארי של המקרים, פניות וקריאות למשטרה אינן מובילות להגעת המשטרה למקום, או להגעה מאוחרת מאוד – לאחר סיום האירוע. גם כאשר שוטרים מגיעים למקום הם אינם גובים תלונה באופן מיידי אלא דורשים הגעת נפגע העבירה לתחנה, באופן שמעביר את הנטל לכתפיו ובניגוד לחובתה הכללית של המשטרה לחקור עבירות המגיעות לידיעתה

38. פרקליטות המדינה ממונה על בחינת עררים על סגירת תיקים, ואף הפיקוח המופעל על ידה בבחינת עררים - שכלל אינם כלי הגנה יעיל משום שהגשתם ובחינתם דורשים לרוב ייצוג ואורכים זמן רב, אינם משנים את התוצאה – מיעוט מבוטל של מקרים שבהם ממוצה הדין עם מתנחלים ישראלים המבצעים עבירות גוף ורכוש או עבירת הטרדה ואיומים כלפי פלסטינים. כעולה מן הנתונים הנאספים ונמצאים תחת מעקב משך שנים, אחוז בודד בלבד של תלונות פלסטינים על אלימות נגדם והתנכלות כלפיהם מוביל להגשת כתבי אישום, שגם בהם אין כדי לסכל הפעלת אלימות עתידית מצד אותו אדם עצמו.

אימוץ בדיעבד של פעולות הטיהור האתני ופירותיהן

39. פעולות הננקטות בפועל בידי אזרחים או גורמים שאינם מדינתיים עשויים להיות מיוחסים למדינה מכוח פעולות המאמצות את הפשעים (adoption) באמצעות אישור פומבי או אישור משתמע, או אישור שנלמד מהשימוש שעושה המדינה בהתנהגות זו לטובתה; באמצעות הכשרה רטרואקטיבית של התנהגות המפרה את המשפט הבינלאומי; או כאשר המדינה מתייחסת להתנהגות הבלתי חוקית כאילו הייתה חוקית לכל דבר ועניין. (Art. 11 of the International Law Commission Draft Articles on State Responsibility).

40. תנאים אלה לייחוס אחריות למדינה מתקיימים כולם בענייננו. ישראל מתקצבת את המאחזים האלימים, מקצה להם אדמות ומקימה בהם תשתיות ופועלת להכשרתם ולהפיכתם ליישובים מוכרים על ידי המדינה (ראו דוח כרם נבות ושלוש עכשיו).

41. ביום 13.2.2023 החליט הקבינט המדיני ביטחוני על "הכשרה" של תשעה מאחזים בלתי חוקיים בגדה המערבית, חלקם ידועים בהיותם מוקדי אלימות לאומנית, והפיכתם להתנחלויות חדשות. שמות המאחזים שהוכשרו: אביגיל, בית חוגלה, גבעת הראל/הראה, גבעת ארנון, מצפה יהודה, מלאכי השלום, עשהאל, שדה בעז, שחרית. במסגרת אותה החלטה הוכשר חיבור לחשמל ומים של עוד עשרות מאחזים בלתי חוקיים בגדה המערבית, על אף שאינם מוסדרים.

42. על פי נתונים ותיעוד שנאספו בידי ארגון "שלוש עכשיו", בשנת 2024 הוקמו כ-60 מאחזים בלתי מוסדרים חדשים, כחמישית מכלל המאחזים שהוקמו בשטחי הגדה המערבית מאז הסכמי אוסלו, שניים מתוכם בלבד פונו (ובהמשך נעשו ניסיונות להקימם מחדש). כאמור, בפברואר 2023 החליט הקבינט על הקמת 9 התנחלויות חדשות והכשרת מאחז נוסף כשכונה של אחת מהן; ביוני 2024 החליט הקבינט על הכשרת 5 מאחזים נוספים כהתנחלויות חדשות. במרץ 2025 הקבינט החליט להכיר ב-13 התנחלויות שנחשבו כ"שכונות" של התנחלויות אחרות כהתנחלויות עצמאיות.

43. בחודש יוני 2024 הקבינט אישר הכשרתם של חמישה מאחזים. בחודש מאי 2025 הוכרז כי בכשבעים אתרים בלתי מורשים יתאפשרו בנייה ופיתוח, עד להכשרתם הרשמית. באותו חודש (מאי 2025) נחשפה החלטת קבינט נוספת בעניין הקמת 22 התנחלויות חדשות בגדה המערבית.

44. מרבית התקציבים המועברים למאחזים אינם מוקצים בשקיפות, ועם זאת קיימות ראיות למכביר בדבר התמיכה הכלכלית במאחזים באפיקים שונים מצד משרדי הממשלה, גופי סמך, עמותות

מתוקצבות, ההסתדרות הציונית, קרן קיימת לישראל ועוד (ראו דוח כרם נבות ושלוש עכשיו עמ' 44-54; שוקי שדה, "ארץ השטיקים והטריקים: השיטות של הממשלה לממן את המאחזים הבלתי חוקיים בגדה נחשפות", שומרים (4.12.2024)). רק לשם הדגמה, במסגרת יישום החלטת ממשלה מס' 1096, בחודש דצמבר 2023 אושרה הקצאת 75 מיליון שקלים, המוגדרים ככספים קואליציוניים, למשרד ההתיישבות לצורכי "רכיבי ביטחון להתיישבות הצעירה ביהודה ושומרון" בפועל מדובר בכספים המיועדים למאחזים בלתי חוקיים בשטחים (צבי זרחיה, "למרות הסתייגות יועמ"ש האוצר: הממשלה אישרה 75 מיליון שקל למאחזים לא חוקיים", כלכליסט (24.12.2023)). 51.7 מיליון שקלים הוקצו ל"מימון גרעינים משימתיים" שאינם אלא מאחזים בלתי חוקיים. 39 מיליון שקלים הוקצו ל"סיוע לרשויות המקומיות בשמירה על שטחי C". 94.3 מיליון שקלים נוספים הוקצו לחטיבה להתיישבות, אשר מתקצבת ומסייעת למאחזים ללא כל הגבלה. בנוסף, מוקצים למאחזי החוות מענקי מרעה ומענקים ל"מתנדבים בחקלאות" בסכום מוערך של כ-8 מיליון שקלים בשנה, מטעם משרד החקלאות.

45. המשאב החשוב ביותר המוקצה למאחזים הוא משאב הקרקע. קרקעות – שכאמור אינן שייכות למפקד הצבאי אלא לכל היותר מוחזקות על ידי בנאמנות – ניתנות לעמותות וארגונים המקדמים הקמת מאחזים לשם פינוי תושבי חבלי ארץ כבושים מתושביהם. אדמות אלה בהכרח נגרעות משטח המחיה, התנועה, המרעה והחקלאות העומד לרשות התושבים המוגנים. מדובר לא רק בשטח המאחזים והאדמות שסביבם, אלא אף באדמות המרעה ובשטחים אחרים ששמשו בעבר את הקהילות המקומיות ולעיתים נמצאים בבעלותן או מעובדים על ידן, הנתפסים בכוח ובאופן אלים על ידי מתנחלים ישראלים, עד לדחיקת רגליהן של הקהילות מן האזור.

46. בשנת 2024 בלבד, 24,258 דונם הוכרזו כ"אדמות מדינה" – כמות של כמחצית מכל השטח שהוכרז כאדמת מדינה מאז הסכמי אוסלו ועד היום. על אף שאינן שייכות למדינת ישראל או לאזרחיה, אדמות המדינה מוקצות, באופן בלעדי כמעט, למתנחלים, בין היתר, במסגרת "חוזי רעייה" הנחתמים בין הרשויות לרועים במאחזי החוות המבודדים (ראו דוח כרם נבות ושלוש עכשיו, עמ' 23-27). באופן זה ניתנת לתושבי המאחזים הבלתי חוקיים אחיזה רשמית וחוקית לכאורה בקרקע, וניתן בידיהם אמצעי יעיל המאפשר לדחוק את שכניהם מאזורי המרעה. ביום 10.2.2025 פרסם המינהל האזרחי "הודעות על כוונה לאשר הרשאות לשימוש זמני באדמות מדינה למטרת מרעה", המתייחס לשש הקצאות קרקע חדשות בהיקף כולל של 16,121 דונם. היקף הכולל של הקרקעות שהוקצו למרעה טרם החלטה זו אינו ידוע. למיטב הידיעה – כל ההקצאות ללא יוצא מן הכלל נעשו לטובת מתנחלים ממאחזי חוות ישראלים. הקצאות נוספות נעשות בידי המועצות האזוריות, אשר מקצות קרקעות ללא תמורה, בין היתר לשם הקמת מאחזים על ידי עמותות בתחום השיפוט שלהן. גם הקצאות אלה, כמובן, נגישות עבור יהודים בלבד.

47. התמיכה החומרית באה לידי ביטוי גם בסיוע למאחזים ולחווות בהצטיידות בטרקטורונים המשמשים אותם למרר את חייהם של רועים וחקלאים בדהירה מסוכנת לעברם בשטחים הפתוחים, תוך הריגת כבשים וגרימת נזק לגידולים, הטלת טרור וגירוש התושבים המוגנים מן המקום. במהלך החודש האחרון פורסם כי המועצה האזורית שומרון, ששטח שיפוט נמצא בשטחים הכבושים, חימשה את כיתת הכוננות המופעלת על ידה ברובי צלפים, במקום כלי הנשק האישיים ששימשו את חברי כיתת הכוננות עד כה. אין בנמצא מדיניות לשלול רישיון לנשק ממתנחלים שהוגשה נגדם תלונה או אף מספר תלונות, על אלימות ועל פגיעה ברכושם של תושבים מוגנים. התושבים הפלסטינים, למותר לציין, אינם

מורשים לשאת נשק. עצם המפגש בין שני תושבי אותו אזור, כאשר אחד מהם חמוש בנשק חם ומצוי תמיד בחזקת "מגן הארץ" בעיני הרשויות, והשני אינו מורשה להגן על עצמו אפילו בידיים חשופות – מכונן יחסי כוח המבוססים על פחד ומרות.

48. הרשויות אף דואגות לתקצב את כוח האדם העיקרי המשרת את המאחזים – בין היתר באמצעות עמותות התומכות בנוער בסיכון, המשובץ במאחזי חוות. המאחזים בתורם מעסיקים את הנערים במשימות בנייה לא חוקית, במאבק על אדמות מרעה ששימשו את הקהילות המקומיות ובהטרדה, ולעיתים אף תקיפה של רועים פלסטינים. לשם הדגמה, בחודש ספטמבר 2023 נחשף כי מאות מיליוני שקלים הועברו לעמותות העוסקות בהשתלטות על קרקעות בשטחי הגדה, תחת סעיף תקציב המיועד לתמיכה בנוער בסיכון. התקציבים הועברו באמצעות המינהל האזרחי, לאותם מאחזים לא חוקיים שהמינהל עצמו הוציא להם צווי הפסקת עבודה (אורי בלאו, "אפקט סמוטריץ': המינהל האזרחי הסיט כספי רווחה שיועדו לפלסטינים לטובת עמותה שמסייעת למאחזים לא חוקיים ו-שיקום נוער הגבעות", שומרים (6.9.2023); הגר שיזף, "קק"ל מממנת הכשרות לבני נוער במאחזי חוות בלתי חוקיים בגדה", הארץ (1.10.2023)).

49. עשרות מאחזים מחוברים לחשמל ומים באופן פיראטי, באמצעות התנחלויות או בסיסי צבא סמוכים. מינהלת ההתיישבות הכריזה על עשרות מאחזים נוספים כ"אתרים להסדרה" בהם הוקמו מוסדות ציבור והוסדרו תשתיות מים וחשמל, בניגוד לחקיקה החלה בשטחי הגדה ואשר מאפשרת לחבר לתשתיות רק מבנים שהוקמו לפי היתר בנייה. מעבר לאי החוקיות המובהק ולאפליה הבוטה שיש בכך כלפי התושבים הפלסטינים הנאלצים לחיות ללא תשתיות גם בבתיים שהוקמו על אדמתם הפרטית - הדבר משול להכרה בחוקיותם של המאחזים על ידי המדינה (אלישע בן קימון, "הכדור בידיים של גנץ: משרד המשפטים אישר לחבר מאחזים לא חוקיים לחשמל", YNET (12.4.2022)). לשם השוואה, עמדת הרשויות העקרונית באשר לחיבור מבנים פלסטינים לתשתיות היא שאין מקום לחבר מהנים לחשמל ולמים ללא תכנית מתאר מאושרת (ראו למשל בג"ץ 826/16 חטיב נ' ראש המינהל האזרחי בגדה המערבית).

50. למותר לציין כי קהילות הרועים הפלסטיניות אינן נהנות מתמיכה כלכלית ומעשית ומהגנה דומה. בלשון המעטה ניתן לומר כי הן סובלות מאכיפת יתר כלפיהן מאפליה מובנית כלפיהן בתחום התכנון והבנייה ולעיתים מאלימות ישירה מצד אנשי ביטחון.

51. פנייה זו אינה עוסקת במקרים נקודתיים שבהם חיילים, אנשי מג"ב ואנשי ביטחון אחרים נוהגים באלימות, לוקחים חלק פעיל באיומים, בהריסת בתי פלסטינים, מעניקים חסינות דה-פקטו למתנחלים אלימים, מתאמים עמם פעולות ומסייעים להם בעקיפין בפעולותיהם, או עומדים מגד, אך פטור בלא כלום אי אפשר. גם כאשר אנשי צבא, מטעם המדינה, פועלים מחוץ ובניגוד לסמכותם החוקית - מעשיהם עדיין מיוחסים למדינה. כל מעשה בלתי חוקי שבוצע ישירות על ידי חיילי מילואים בכפרים מקים אחריות מדינתית. מתחייב לציין כי לנוכח ההקצנה הפוליטית הכללית והרוח הגבית שניתנת למעשים אלה במסגרות צבאיות וביטחוניות מסוימות, כמו גם מינויים של מתנחלים המצויים בניגוד עניינים חריף בתפקידים ביטחוניים והקמת יחידות צבאיות הפועלות בממשק קרוב עם התנחלויות ומאחזים, דוגמת יחידות "הגנה מרחבית" ויחידות הניוד, תופעה זו הולכת ומתרחבת אף היא (Responsibility Under International Law For Settler Violence In The Occupied Palestinian

שטור וביטחון לרכזי ביטחון שוטף צבאיים בהתנחלויות ובמאחזים, יש דין (יולי 2014)).
(Territory, Diakonia: Int'l Hum. L. Centre, July 2024); ראו גם: המערב הפרוע - העברת סמכויות

52. כדוגמה נוספת לשלילת כל הגנה מהתושבים המוגנים, חיילים אף הרחיקו לכת עד כדי כך שמצאו לנכון להסיר או למנוע התקנה של מצלמות מעקב שהוצבו כאמצעי הגנה ותייעוד במתחמי מגורים מאוימים שבהן מתגוררות קהילות בסכנת גירוש – תיעוד המאפשר ואף נחוץ לצורך פנייה למשטרה. פניית האגודה לזכויות האזרח בעניין זה לא נענתה.

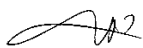
53. נסכם: בהעדר מדיניות המחייבת את גורמי האכיפה לפעול למתן הגנה לקהילות בסכנת גירוש ולמנוע את עקירתן בכפייה, לא ננקטת פעולה יזומה למתן סיוע והגנה לקהילות וישובים מותקפים. אין בנמצא תכנית או מדיניות להתמודדות עם תופעת העקירה, והתושבים המוגנים אף אינם מורשים להגן על עצמם.

54. מכל האמור עולה כי לרשויות המעורבות חובה לגבש מדיניות אחידה ומחייבת, במסגרתה תופסק התמיכה במהלך הטיהור האתני בגדה המערבית, ותוקנה הגנה לקהילות שנעקרו וגורשו או אשר מצויות בסכנת גירוש, כאמור בפתח הדברים. לגורמי הייעוץ המשפטי חובה להנחות את הרשויות המוסמכות להפעיל את הסמכויות המצויות בידיהן לשם כך. במסגרת זו יש לפעול באופן מידי כדי לאפשר לקהילות שנמלטו מאימת האלימות לחזור לבתיהן ולהגן על הקהילות הפגיעות הסובלות כיום ממעשי אלימות והתנכלות באופן אפקטיבי. יש לפעול בדחיפות לפינוי מאחזים אלימים ולהרחקת גורמים המעודדים או לוקחים חלק במעשי אלימות מהשטחים הכבושים.

55. החלטות הממשלה בעניין תקצוב מאחזים והכשרתם, הכרזה על אדמות מדינה והקצאתן לצרכי המתנחלים בלבד, הענקת סמכויות שיטור אכיפה ופיקוח למתנחלים, צידום בנשק וברכבי שטח ועוד ועוד - כולם מלמדים כי המדיניות הממשלתית מקדמת ומשרתת את ההפך הגמור מכל אלה: ליבוי האלימות ועידוד עקירת קהילות באמצעות הקמת מאחזים. גם נקיטת מדיניות של "עסקים כרגיל" לנוכח היקף הפרות הדין, חומרתן והשלכותיהן, מצביעה על התפרקות גורמי השלטון (הצבאי והישראלי) מחובותיהם, מנוגדת לעקרון שלטון החוק וחורגת באופן גס ממתחם הסבירות.

נבקש לקבל את התייחסותכם בהקדם ככל הניתן, ובהתאם לה נשקול את המשך צעדינו.

בברכה,

רעות שאער, עו"ד